

Отже, можна зробити висновок, що тема соціально-психологічних особливостей управління педагогічним колективом в центрах розвитку дітей є дуже актуальною та маловивченою. Для кращого вивчення цієї теми вважаємо за потрібним розробити серію психологічних тренінгів, які мали б за мету визначити та розкрити інноваційний підхід до управління педагогічним колективом в приватній дошкільній організації.

Подальше дослідження цієї теми в майбутньому сприятиме активізації потреби керівників центрів дитячого розвитку в усвідомленні сутності нового підходу до управління педагогічним колективом, оволодінні практичними навичками успішного управління педагогами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пришак М. Д. Психологія управління в організації / М. Д. Пришак. Навчальний посібник 2-ге видання, перероблене і доповнене. - м. Вінниця, 2016. - С 15-16.
2. Вознюк А. В. Психолого-організаційні проблеми у керівників освітніх організацій до складових управління педагогічними працівниками / А. В. Вознюк // Актуальні питання соціальної та практичної психології у координатах сучасних парадигм. -Луганськ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2012. - С 48-50.

Каткова Т. А.
магістр психології,
старший викладач кафедри психології
*Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
м. Мелітополь, Запорізька область, Україна*

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНО ЗНАЧУЩИХ ЯКОСТЕЙ У СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ

Сучасне малопрогнозоване, повне несподіванок життя вимагає пошуку дедалі ефективніших способів самоздійснення, серед яких чи не найголовніших є самоздійснення професійне. Надання психологічної допомоги іншим людям потребує від психолога не тільки засвоєння психологічних знань, технік і прийомів впливу, але й специфічних особливостей особистості.

На даний час у науці накопичений чималий досвід визначення цих якостей, а також з'ясування їх природи, способів та умов їх формування. Проте аналіз наявних у психологічній літературі переліків професійно важливих якостей практичних психологів свідчить про неоднозначність позицій щодо уявлення про їх зміст та першочерговість. На сучасному етапі розвитку народної освіти, коли основним виміром прогресу став розвиток особистості, відчувається гос-

тра потреба у практичних психологах у школах, дошкільних, позашкільних дитячих закладах, дитбудинках, школах-інтернатах.

Як підкреслює В. Г. Панок, розвиток системи освіти України обумовив необхідність створення психологічної допомоги всім учасникам навчально-виховного процесу [2].

Одним з найважливіших завдань системи освіти є збереження фізичного і психічного здоров'я молодого покоління, головну умову якого ми бачимо у такій організації навчально-виховного процесу, яка сприяє розвитку особистості школяра.

Одним з елементів загальнодержавної системи захисту психічного здоров'я і підтримки індивідуального розвитку громадян України є психологічна служба. Це специфічна система заходів, установ і штатних одиниць, що реалізують завдання захисту психічного здоров'я й підтримки індивідуального розвитку особистості, гармонізації соціальних стосунків.

Хоча у даний час вітчизняний психолог змушений бути універсальним спеціалістом, актуальною залишається проблема індивідуального вибору кожного психолога, його професійного і особистісного самовизначення на основі наявних у нього індивідуально-психологічних особливостей.

В. Г. Панок вказує на необхідність реформування змісту, форм і методів, підготовки практикуючих психологів. При цьому одним із тверджень принципового характеру В. Г. Панок називає: «...не всяка людина здатна працювати практикуючим психологом, тому процес підготовки таких спеціалістів має включати не лише навчання психології (опанування її науково-методичними засадами), що у принципі достатньо для підготовки викладачів, а й формування професійно важливих рис особистості спеціаліста» [1].

У напрямі розв'язання проблеми удосконалення підготовки практичних психологів ведуться численні дослідження, котрі можна звести до наступних: створення загальної концепції психологічної служби; аналіз діяльності психологів, що практикують; інструментальна технологія психологічних служб; вивчення особистості психолога, його професійно значущих якостей, особливостей індивідуальності та регуляції діяльності.

Специфіка професії психолога полягає у тому, що провідним інструментом його роботи окрім тестів та спеціальних психологічних методик є власна особистість фахівця: самооцінка, цінності; образ себе та навколишнього, сформовані раніше особистісні конструкти тощо.

Однією з основних проблем функціонування психологічної служби системи закладів освіти є проблема підготовки її фахівців, котра вивчається науковцями в основному у трьох контекстах, які, на нашу думку, є дуже близькими: формування професійної компетентності, формування психологічної готовності до практичної діяльності, професійного становлення особистості фахівця.

Основне коло даної проблематики окреслюється такими структурними компонентами освіти: професійний відбір, навчання у вищій школі, підвищення кваліфікації, ліцензування. Усі ці складові пронизує два напрями: професійна та особистісна підготовка. В даному контексті важливого значення набуває проблема формування професійно важливих якостей майбутніх психологів.

Н. В. Пророк виділяє такі блоки професійно важливих якостей практичного психолога: спрямованість та мотиви професійної діяльності: гуманістична спрямованість особистості; специфічна професійна спрямованість особистості; гнучка «Я-концепція»; вимоги, які ставляться до соціально-перцептивних якостей людини, до здатності правильно відображувати об'єкти, зокрема, до психологічної спостережливості; вимоги до якостей особистості, що пов'язані з процесом опрацювання та осмислення соціальної інформації; це вимоги до соціального мислення, його критичності, професійної рефлексії; вимоги до якостей, пов'язаних з передачею інформації, з впливом на інших людей, спілкуванням [3].

Професійно важливою рисою практикуючого психолога є гуманістична спрямованість особистості, у поняття якої вкладаються такі особистісні риси і якості переважно мотиваційної і світоглядної природи, як альтруїстичні позиції; ролі і настанови у міжособовому спілкуванні; високий рівень мотивації до професії; значне переважання пізнавальних, альтруїстичних або емпатичних мотивів у роботі з клієнтами; готовність до співпраці і націленість на її позитивний результат.

Також до професійно важливих рис особистості практикуючого психолога відносяться і психологічний світогляд, побудовані на ньому структуру цінностей, спрямованість особистості, розвинуті механізми соціальної перцепції, навички саморегуляції, розвинуту професійну інтуїцію, специфічну «Я-концепцію» тощо.

Багато дослідників зазначають, що саме в ситуаціях цілеспрямованої поведінки, характерних у першу чергу, для професійної діяльності, проявляються протиріччя між особистісними утвореннями і зовнішніми діяльними та соціальними факторами, що виступають в ролі вимог до особистості, в якості стимулів розвитку особистості, формування тих її рис і якостей, які найбільш адекватні конкретним формам поведінки і діяльності. У той же час включення особистості в діяльність, установка на реалізацію її цілей і завдань зумовлюють прагнення суб'єкта діяльності переламати, адаптувати зміст і способи забезпечення трудового процесу до тих функціональних, можливостей, які визначаються структурою особистості конкретної людини.

Надзвичайно важливим для нашого дослідження є висновок В. Д. Шадрікова: «...експериментальні дані показали, що найбільш ефективний спосіб розвитку ПВЯ полягає у спеціальних вправах до початку діяльності, на окремих діях майбутньої діяльності у цих умовах і створюються найбільш сприятливі умови для формування рис оперативності у професійно важливій якості» [4].

Професійно важливі якості (ПВЯ) складають ті внутрішні психологічні характеристики суб'єкта, у яких відображаються вимоги професійної діяльності до різних складників особистості: мотиваційно-потребових, когнітивних, психомоторних, емоційно-вольових тощо. Професійно важливі якості - це притосовані до певної професійної діяльності компоненти цілісної особистості, що формуються на основі природно заданих біопсихічних властивостей під дією зовнішніх впливів і власної активності суб'єкта.

В ході дослідження встановлено, що успішність роботи психолога з учнями зумовлюється певним комплексом професійно важливих якостей. Запропо-

новано перелік із 48 таких якостей, об'єднаних нами у 12 груп за критерієм семантичної спільності: теоретична обізнаність, комунікативні якості, якості, що характеризують толерантність, якості, що допомагають зрозуміти внутрішній світ іншої людини, динамічність поведінки, якості, що характеризують творчий потенціал, спостережливість, психологічна інтуїція, сенситивність, позитивне уявлення про образ «Я», потреба в само актуалізації, оптимізм.

У межах даного комплексу виділено блок якостей, що є визначальними для успішної роботи психолога у школі на ранніх етапах професійної діяльності.

В умовах традиційного навчання професійні якості у майбутніх психологів формуються значною мірою стихійно. Про це свідчить наявність на кожному курсі значного відсотку студентів, у яких професійні якості, визначальні для роботи з молодшими школярами, перебувають на низькому рівні.

Встановлено, що надзвичайно важливою для розвитку ПВЯ майбутніх фахівців є орієнтація процесу підготовки на максимальне наближення навчання до вимог діяльності. Це пов'язане, насамперед, з тим, що ключовим моментом формування ПВЯ є набуття ними ознак оперативності.

У цілому застосування спеціальної тренінгової програми значно покращує розвиток професійно важливих якостей, що дозволяє рекомендувати її для застосування у практиці підготовки майбутніх психологів.

Перспективу подальшого дослідження ми вбачаємо у науково-методичному обґрунтуванні й побудові цілісної системи забезпечення розвитку професійно важливих якостей майбутніх психологів у процесі фахової підготовки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Панок В. Зміст підготовки практикуючих психологів // Основи практичної психології. - К.: Либідь, 1999. - С 236-241.
2. Панок В. Г. Основні напрями професійного становлення практичного психолога у вищій школі // Практична психологія та соціальна робота. - 2003, - № 4. - С 14-17.
3. Пророк Н. В. Практичний психолог: професійно важливі якості // Психологія. - 2002, - № 1 (33). - С 16-17.
4. Шадриков В. Д. Психология деятельности и способности человека: Учебное пособие. 2-е изд., перераб. и доп. / В. Д. Шадриков. - М.: Изд. Корпорация «Логос», 1996. - 320 с.